

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ- ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ДО НОВОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Крохмаль Ірина Миколаївна

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Україна

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю розв’язання проблем адаптації студентів-переселенців до нових умов життя.

Метою дослідження є з’ясування важливості та необхідності процесу адаптації студентів-переселенців до сучасного університетського середовища.

Останні роки стали для України надзвичайно важкими та принесли з собою безліч змін. Наша країна продовжує свій шлях до абсолютної незалежності та самоідентифікації нації. В умовах соціальної та економічної кризи в нашій країні пожвавилася міграція, тому з’явилося чимало внутрішніх переселенців. Значна частка з них є студентами сучасних закладів вищої освіти. У процесі переміщення студенти зіштовхуються з низкою проблем: соціального, економічного та психологічного характеру.

Проблема внутрішньо переміщених осіб в останні роки викликає занепокоєння міжнародного світового співтовариства, оскільки перетворилася в одну з найбільш гострих політичних і гуманітарних проблем. Теоретико-методичним підґрунтям розв’язання окресленої проблеми стали наукові праці таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як Ю. Арутюнян, Дж. Беррі, В. Грищенко, О. Зайцева, А. Капська, Ю. Моргун, О. Малиновська, Я. Овсяннікова, О. Піскун, Г. Солдатова, А. Фернхем, А. Шацька, Л. Шестак; зарубіжних науковців Г. Гудвін-Гілл, Р. Дженнінгс та інших.

Вимушено внутрішньо переміщені особи – це особи, або група осіб, які змушені покинути своє місце проживання в результаті ускладнення політичної, соціальної, економічної, екологічної ситуації у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, з метою уникнення порушень прав

людини, воєнного конфлікту, жорстокого поводження і потребують правового та соціального захисту держави [2].

Адресою покинутого місця проживання внутрішньо переміщеної особи в розумінні цього Закону визнається адреса місця проживання особи на момент виникнення зазначених обставин.

Факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Для отримання довідки особа має особисто звернутися до структурного підрозділу місцевої державної адміністрації з питань соціального захисту населення за місцем фактичного проживання.

Студенти, які здобували певний освітньо-кваліфікаційний рівень та мали реєстрацію місця проживання в гуртожитках, після зняття з реєстрації мають право на отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи у випадку, якщо не бажають повернутися до попереднього місця проживання. З метою обліку таких осіб створюється Єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб. Порядок створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної бази визначає Кабінет Міністрів України.

Внутрішньо переміщені особи користуються тими ж правами та свободами відповідно до Конституції, законів та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України, що постійно проживають в Україні. Забороняється їх дискримінація при здійсненні ними будь-яких прав і свобод на підставі, що вони є внутрішньо переміщеними особами [1].

До групи виявлених академічних проблем слід віднести:

- проблему зарахування тимчасово переміщених осіб на вільні бюджетні місця;
- перезарахування раніше складених предметів;
- неможливість отримання оригіналів документів із попереднього місця навчання [5].

Також нами було встановлено, що студенти-переселенці гостро відчують низку соціально-економічних проблем, зокрема:

- відсутність достатньої кількості місць у студентських гуртожитках;
- відсутність студентських квитків установленого зразка;
- невиплата поточних стипендій до ліквідації академрізниць;
- відсутність стипендій за період, коли студенти перебували в статусі вільних слухачів;
- матеріальні труднощі в тимчасовому працевлаштуванні.

До низки цих проблем додаються, безумовно, і *психологічні та педагогічні*, адже зміна середовища життя накладає свій відбиток на внутрішній стан людини, особливо молодії.

До педагогічних проблем слід віднести формування нового образу життя в нових умовах проживання, невміння визначати пріоритети розвитку, ключові проблеми, які потребують розв'язання в першу чергу, відсутність життєвих умінь в екстремальних умовах, відсутність суб'єктності у власному житті.

Проте найважчим моментом у адаптації внутрішньо переміщеної особи, на нашу думку, залишається саме психологічний аспект. Адже кожна людина по-різному реагує та бореться з проблемами та перешкодами. Тому особливу роль у таких ситуаціях відіграє нове оточення та атмосфера в новому колективі як студентському, так і педагогічному.

Крім того, слід зазначити, що в нинішній ситуації у зв'язку з вимушеним масовим переведенням студентів із закладів вищої освіти окупованих територій необхідно глибоке та професійне розуміння екстремальної стану й депресії, у якій опинилися тисячі громадян України з числа студентської молоді Донеччини та Криму.

Також дослідження показали, що психологічні проблеми, пов'язані з руйнуванням колишнього звичного способу життя в рідному місті, раптовий розрив соціальних зв'язків зі своїми родичами, друзями, невизначеність свого майбутнього, занепокоєння за своїх родичів, які залишилися, пригнічують студентів з родин внутрішньо переміщених осіб однаковою мірою як проблеми матеріального характеру (проживання, харчування, витрати на навчання тощо). Навіть простий намір відвідати своїх батьків, які залишилися на окупованих

територіях, викликає у студентів з родин внутрішньо переміщених осіб обґрунтоване занепокоєння за свою безпеку. Це означає, що студенти з числа осіб-переселенців вимагають спеціального ставлення до себе з боку адміністрацій Міністерства освіти і науки України та педагогічних колективів. Необхідно врахувати, що більшість студентів, які виїхали з окупованих територій, є патріотами України, і дуже важливо зберегти їх громадянську позицію [6].

Проблема доступного житла – ще один показник загальних труднощів у процесі адаптації внутрішньо переміщених осіб. У різних містах України, студенти з числа переселенців мали проблеми з поселенням у гуртожитки. Студентам-переселенцям дуже важко знайти місце проживання, якщо це не гуртожиток при закладі вищої освіти. Власники в більшості випадків не хочуть здавати квартиру переселенцям [4].

Варто відзначити, що молодь зі Сходу, яка тимчасово навчається у закладах вищої освіти України та Луганської області, зокрема, перебуває у стані розгубленості, обумовленому відсутністю бачення особистих і професійних перспектив, загальною невизначеністю ситуації на тимчасово окупованих територіях, культурними відмінностями нового середовища, занепокоєнням відносно долі близьких людей, які залишилися на Сході. У той же час, прийняти допомогу молодим людям часто заважає непоінформованість, загальна апатія і пригніченість, недостатня компетентність і розгубленість охочих надавати таку допомогу. Спостерігаємо й таке явище, коли пряма пропозиція психологічно допомогти викликає відторгнення. Тому виникає необхідність організувати процес надання соціально-психологічної допомоги таким чином, щоб він був прийнятий та мав реальний ефект. Серед переважної більшості переселенців спостерігається також феномен споживача й утриманства: вони відмовляються працювати, самотійно вирішувати власну ситуацію, вимагають допомоги, користуючись своїм винятковим становищем.

На наш погляд, психологічна підтримка студентів-переселенців полягає в тому, щоб допомогти їм гармонізувати їхні емоційні стани, усвідомити ситуацію, працювати над особистісним цілепокладанням. Створені всеукраїнські, обласні та місцеві служби психологічної допомоги не завжди вчасно та в необхідній мірі можуть надати допомогу щодо вирішення як соціально-економічних, так і психологічних проблем. Створені гарячі лінії на базі державних закладів та установ не завжди є ефективними, особливо для студентів та молоді. Найчастіше такі інструменти постають у ролі збору загальних даних та статистики. Тому надзвичайно велика роль зараз має приділятися студентам-переселенцям саме на безпосередніх місцях їх навчання та тимчасового проживання. Адже основні джерела проблем та стресу базуються саме в новому навчальному та соціальному середовищі. Загальні дані українських моніторингових груп дають певну картину загальних психологічних та соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб в університетському середовищі [3].

Отже, вимушено внутрішньо переміщені особи – це особи або група осіб, які змушені покинути своє місце проживання в результаті ускладнення політичної, соціальної, економічної, екологічної ситуації у відповідній адміністративно-територіальній одиниці з метою уникнення порушень прав людини, воєнного конфлікту, жорстокого поводження і потребують правового та соціального захисту держави. Переселенці мають низку проблем соціально-демографічного, економічного та психолого-педагогічного характеру. До усієї сукупності проблем додаються також специфічні проблеми, пов'язані із навчанням студентів, зокрема: проблеми зарахування на вільні бюджетні місця; визначення, ліквідація та перезарахування академрізниць; відсутність місць у гуртожитках; невидача студентських квитків устанавленого зразка, невиплата поточних стипендій до ліквідації академрізниць; матеріальні труднощі у тимчасовому працевлаштуванні; низький рівень обізнаності студентів та недосконала законодавча база; бюрократизація і невизначеність

документів для переходу до іншого навчального закладу; проблема доступного житла тощо.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
2. Кульчицький Т. Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. 2017. № 1(19). С. 51 – 57.
3. Ломов Б. Ф. Методические и теоретические проблемы психологии. М. 1984. 348 с.
4. Ляудис В. Я. Формирование учебной деятельности студентов. М.: Изд-во МГУ, 1989. 240 с.
5. Савенкова Л. О. «Комунікативна атака» у формуванні навичок педагогічного спілкування. 1998. № 4. С. 100 – 106.
6. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. К.: Вища шк., 2005. 239 с.